

СПОСОБИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ ЯК МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ)

WAYS OF MOTIVATING STUDENTS IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES (ON THE EXAMPLE OF ENGLISH AND GERMAN FOR SPECIAL PURPOSES)

Шум О.В.,

orcid.org/0000-0002-4638-843X

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов факультетів психології та соціології

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Білоус Н.В.,

orcid.org/0000-0003-1038-4629

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри германської філології та перекладу

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У дослідженні значна увага приділена розгляду мотивації як потужного стимулу до навчання, який дозволяє задовольняти потреби через різноманітну діяльність. Наведено мотивацію внутрішню та зовнішню. Внутрішня мотивація виникає з особистих цілей студента (потреби, інтереси, цінності), і зазвичай супроводжується задоволенням від процесу роботи без зовнішнього впливу. Зовнішня мотивація, навпаки, формується завдяки чинникам, що перебувають поза особистістю студента (оцінки, стипендія, престиж майбутньої професії). На практиці зовнішню мотивацію часто називають стимулюванням. Основними стимулами виступають цінності або блага, які можуть задовольняти потреби за певних умов. Водночас будь-який зовнішній вплив студент оцінює крізь призму власних внутрішніх орієнтирів. Якщо запропоновані дії суперечать його можливостям чи цінностям, стимул не завжди перетворюється на мотив. Існує безліч методів і прийомів підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови. Практичне значення аналізу мотивації студентів полягає у тому, що викладач, вивчаючи переважаючі типи мотивації серед представників різних спеціальностей, може вдосконалювати власний підхід до активізації навчально-виховного процесу відповідно до кожного типу мотивації. У контексті викладання іноземної мови варто зосередитися на формуванні сприятливих умов зовнішньої мотивації за допомогою стратегій мотиваційного навчання. Сюди належать створення основ для підтримки мотивації, формування початкового бажання вчитися, її подальше стимулювання та розвиток позитивної самооцінки студентів. Внутрішня ж мотивація залежить від самого процесу засвоєння мови: успіхів у комунікації, рівня зацікавленості студентів у навчанні, а також обізнаності щодо специфіки професійної діяльності з перспективою її реалізації в межах іншомовної професійної комунікації.

Ключові слова: мотивація, іноземна мова, вища освіта, методи мотивації, мотивація в освіті.

In the following research considerable attention is paid to the motivation as a powerful incentive to learning, which allows satisfying needs through various activities. Internal and external motivation are presented. Internal motivation arises from the student's personal goals, and is usually accompanied by satisfaction from the work process without external influence. External motivation, on the contrary, is formed due to factors that are outside the student's personality. In practice, external motivation is often called stimulation. The main stimuli are values or benefits that can satisfy needs under certain conditions. At the same time, the student evaluates any external influence through the prism of his own internal guidelines. If the proposed actions contradict his capabilities or values, the stimulus does not always turn into a motive. There are many methods for increasing students' motivation to learn a foreign language. The practical significance of the analysis of students' motivation lies in the fact that a teacher, studying the prevailing types of motivation among representatives of different specialties, can improve their own approach to activating the educational process in accordance with each type of motivation. In the context of teaching a foreign language, it is worth focusing on the formation of favorable conditions for external motivation using motivational learning strategies. This includes creating the foundations for supporting motivation, forming an initial desire to learn, its further stimulation and developing positive self-esteem of students. Internal motivation depends on the language acquisition process itself: success in communication, the level of students' interest in learning, as well as awareness of the specifics of professional activity.

Key words: motivation, foreign language, higher education, motivation methods, motivation in education.

Постановка проблеми. У будь-якій справі мотивація відіграє важливу роль. Освітня сфера не є винятком. У зв'язку зі змінами, які були спричинені спочатку пандемією, а згодом і умовами

навчання під час воєнного стану, науковцям довелося по-новому поглянути на проблеми з мотивацією та шукати нові шляхи їх вирішення з огляду на сучасні умови життя. Студентам і викладачам

часто стало складніше дотримуватися тайм-менеджменту та мотивувати себе до ефективної діяльності через величезний ряд зовнішніх факторів, що переважно є непередбачуваними. Вивчення іноземних мов та інших філологічних та перекладознавчих дисциплін вимагає від здобувачів освітніх рівнів постійного тренування здобутих знань на практиці, максимальної концентрації та зосередженості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню вивчення ролі мотивації у вивченні іноземних мов присвячують свої дослідження М. Гупал [2], Л. Гурєєва, Н. Єремєєва [6], О. Крічкер [6], О. Лакійчук, О. Міненко [6], А. Непадимка [1], М. Тадеєва [8], Н. Тимошук [9] та ін.; способи підвищення мотивації навчальної діяльності студентів вивчають Н. Дерунова, І. Зимня, Г. Китайгородська, І. Красногорова, Н. Симонова; типи мотивації досліджували О. Мірошніченко [7], М. Рокич, І. Жукевич [4], О. Спірічева [4], Б. Бас, О. Потьомкіна, Е. Фром, Н. Рейнвальд, С. Коцелко [5], В. Євтушенко [3] та ін.

Постановка завдання. Предметом дослідження нашої розвідки є способи мотивації студентів до вивчення іноземних мов професійного спрямування та інших філологічних та перекладознавчих дисциплін на прикладі опанування англійської та німецької мов. Об'єктом дослідження виступають студенти 1–4 курсу бакалаврату, які вивчають англійську та німецьку мови як мову професійного спрямування, а також інші філологічні та перекладознавчі дисципліни. Метою наукової розвідки є аналіз мотиваційних факторів, які визначають розвиток творчої активності студентів.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи поняття терміну мотивація, М. Тадеєва зазначає, що його підтримує реальний поетапний і кінцевий успіх. Якщо немає успіху, то мотивація гасне, і це негативно впливає на виконання діяльності. Дослідниця зазначає, що основною метою вивчення іноземної мови є успішна комунікація або спілкування. Комунікація ж у свою чергу є не лише успішним володінням аспектами іноземної мови, але й важливе значення полягає у міжособистісних відносинах та спілкуванні між людьми [8, с. 95].

Дослідниці Н. Єремєєва, О. Крічкер та О. Міненко наголошують, що позитивна професійна спрямованість у комплексі із застосуванням сучасних методик та технологій, особистісного та диференційованого підходів до студентів сприяє вирівнюванню знань та оволодінню необхідними навичками та вміннями. Потреби формуються

під впливом емоційно-чуттєвих переживань, які виникають у взаємодії з предметами, діями чи вчинками. Їхнє гальмування може призводити до руйнування спонукальних і оцінних компонентів. Професійна спрямованість студента визначається його зацікавленістю в різних аспектах професійної діяльності, що включають її зміст та умови реалізації (можливість творчості, взаємодію з людьми, відповідність здібностям і характеру, а також рівень заробітної плати). У загальній структурі мотивації щодо навчальної діяльності можна виділити два основні типи мотивів, які тісно пов'язані між собою. Перший тип охоплює соціальні мотиви, які відображають ставлення студента до професійного та кар'єрного зростання як його внутрішню позицію. Другий тип складають мотиви, пов'язані зі змістовими та організаційними аспектами процесу навчання: це пізнавальні та комунікативні мотиви, що спонукають до навчальної активності. Завдання викладача полягає у врахуванні індивідуальних та особистісно значущих мотивів студента, а також у підтримці й розвитку пізнавальних і комунікативних мотивів. Вони визначають прагнення студента до отримання нових знань і подальшої взаємодії з ними в процесі спілкування, стимулюючи бажання професійного росту та досягнення кар'єрних цілей [6, с. 104].

Водночас І. Жукевич та О. Спірічева підкреслюють, що підтримка та стимулювання мотивації передбачають регулярне використання методів і підходів, спрямованих на заохочення студентів до активного навчання. Особливості процесу освоєння іноземної мови, який є довготривалим, часом неінтенсивним і відбувається поза межами природнього мовного середовища, поряд із різними потенційними чинниками, що відволікають увагу, вимагають спеціальних заходів для систематичного залучення студентів до виконання навчальних завдань. Важливими складовими такого процесу є створення комфортної та мотивуючої атмосфери на заняттях, визначення чітких і досяжних цілей, аргументування важливості виконання завдань, формулювання короткострокових цілей, зменшення почуття страху, а також підтримка у розвитку студентами автономності й здатності до самостійної мотивації [4].

Науковиця А. Томашевська вважає, що у процесі вивчення іноземної мови здобувачами вищої освіти варто враховувати особливість внутрішньо мотивованої діяльності, яка заснована на прагненні досягти внутрішньої винагороди, а не отримати очевидну зовнішню компенсацію. Така діяльність акцентується на задоволенні

від почуття компетентності та самовизначення. Водночас, значним стимулом для освоєння іноземної мови може бути зовнішня мотивація, тобто прагнення до досягнення очікуваної нагороди. Звичайними формами такої винагороди є фінансове заохочення, призи, високі оцінки чи позитивні відгуки. Крім того, зовнішню мотивацію можуть формувати дії, спрямовані на уникнення покарання [10, с. 214].

Переважає більшість дослідників схильні поділяти мотивацію на: 1) **зовнішню** – формується під впливом зовнішніх стимулів та залежить від сторонніх факторів; 2) **внутрішню** – виникає з глибини самої людини, як прагнення діяти задля задоволення власних потреб і реалізації важливих для неї цінностей. Можемо знайти в розвідках також розподіл на здорову та нездорову мотивацію, а також на винагороджену та невинагороджену [4; 8; 9].

У рамках нашої розвідки ми здійснили опитування 74 студентів філологічного (філологи та перекладачі), психологічного та факультету інформаційних технологій, які вивчають англійську та німецьку мови як іноземні, до використання мотиваційних методів та після, щоб проаналізувати їх ефективність та перспективність, а також порівняти рівні вмотивованості здобувачів освіти різних спеціальностей.

Під час свого дослідження ми спиралися на наступні складові мотиваційного кола:

Рис. 1.

Внутрішньо-особистісну мотивацію ми розглядаємо на індивідуальному рівні, коли студент має особистий інтерес до вивчення іноземних мов, свободу у виборі тем для певних видів робіт, методів виконання цих завдань, формулюванні власних цілей та рефлексії.

Соціальну і громадську мотивацію розглядаємо на соціальному рівні, коли здобувачі

освітніх рівнів залучені до волонтерської та громадської роботи, міжкафедральних та міжуніверситетських проєктів, *action learning* та *community-engaged learning*.

Професійну мотивацію розглядаємо на професійному рівні, коли студенти виконують творчі проєкти, проводять інтерв'ю з професіоналами, відвідують воркшопи тощо.

Зовнішню та інституційну мотивацію ми розглядаємо на стимулюючому рівні, коли здобувачі освітніх рівнів отримують, зокрема, винагороду у формі оцінок або стипендій, отримують змогу брати участь в академічних конкурсах, програмах академічної мобільності чи мовних стажуваннях.

На початку нашого дослідження із 74 опитаних студентів лише 37 відповіли, що вважають себе такими, що вмотивовані до вивчення іноземних мов, 15 студентів відповіли, що слабо вмотивовані, та 22, що зовсім не мають мотивації до вивчення іноземних мов.

Цим академічним групам піддослідних протягом семестру було запропоновано наступні активності:

- участь у міжнародній студентській програмі COIL;
- спілкування з носіями англійської та німецької мов на платформі **Hello Talk**;
- відвідування кіносеансів у рамках тижнів британського, американського, німецького та австрійського кіно;
- провести невеличке інтерв'ю іноземною мовою з успішним на їхню думку фахівцем;
- взяти участь у волонтерській діяльності, пов'язаній із потребою іншомовного спілкування;
- участь у рольових іграх під час занять.

По завершенню експериментального періоду студенти отримали змогу порефлексувати, пройти вихідне опитування та порівняти свої результати з вихідним тестуванням та попередніми очікуваннями. За результатами анкетування ми отримали наступні результати (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень вмотивованості	Попереднє опитування	Фінальне опитування
Високий	37	49
Середній	15	18
Низький	22	7

Із наведених вище показників бачимо, що із наданням навчальному процесу максимальної практичності, урізноманітненню завдань та залученню до командної роботи, де кожен студент

Таблиця 2

Вид активності	Філологи	Перекладачі	Психологи	Програмісти
участь у міжнародній студентській програмі <i>COIL</i>	5	4	4	5
спілкування з носіями англійської та німецької мов на платформі <i>Hello Talk</i>	5	5	4	4
відвідування кіносеансів у рамках тижнів британського, американського, німецького та австрійського кіно	5	5	4	4
проведення невеличке інтерв'ю іноземною мовою з успішним на їхню думку фахівцем	5	5	5	5
участь у волонтерській діяльності, пов'язаній із потребою іншомовного спілкування	4	4	5	4
участь у рольових іграх під час занять	5	5	5	5

отримує змогу виконувати свою роль, рівень мотивації до вивчення іноземних мов зростає.

Також ми попросили здобувачів освітніх рівнів оцінити від 1 до 5 види діяльності, які вони виконували, відповідно в академічних групах (табл. 2):

Вищенаведені результати демонструють, на нашу думку, високу ефективність запропонованих завдань та зацікавленість студентів у їхньому виконанні. Жодна із активностей не була проігнорована або низько оцінена. Вважаємо, що відмінність оцінок обумовлена особливостями майбутньої професії студентів, а також їхніми індивідуальними особливостями темпераменту.

Висновки. Таким чином, мотивація є рушійною силою на шляху до досягнення мети студентів. Зовнішня мотивація є так само важливою як і внутрішня. Часто вступаючи до закладу вищої освіти

здобувачі освітнього рівня не до кінця усвідомлюють особливості майбутнього фаху, а також їхні очікування від процесу навчання можуть не збігатися з реальністю, що значно демотивує. Викладач, окрім власного прикладу, має сьогодні набір різноманітних методів, які допомагають значно підвищити мотивацію студентів. Вивчення іноземних мов є процесом комплексним, адже поєднує як філологічні аспекти, так й історичні, культурні, фахові.

Підсумовуючи проаналізоване вище ми доходимо висновку, що надання навчальному процесу максимальної практичності є найкращим мотиватором для студентів. Коли здобувачі освіти використовують свої знання та навички на практиці та розуміють, над якими компетентностями їм варто попрацювати, вони усвідомлюють, задля чого вчать і якого результату зможуть досягти у перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Lakiychuk O., Nypadymka A. Motivational aspect in teaching ESP in higher education institution. *Молодий вчений: педагогічні науки*. № 2 (78). 2020. С. 431–434. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1386>
2. Гупал М. Роль мотивації у вивченні іноземної мови студентами немовних спеціальностей вищих навчальних закладів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. №4 (22). С. 297–305. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/3916>
3. Євтушенко В., Доренський Д. Характеристика та особливості мотивації працівників підприємств України. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. С. 39–42. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v34/11.pdf>
4. Жукевич І., Спірічева О. Мотиваційна складова при вивченні іноземної мови співробітниками УДО України. *Молодий вчений: педагогічні науки*. № 11 (111). 2022. С. 53–56. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5637>
5. Коцелко С. Сутність і методи мотивування працівників на малих підприємствах. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. Вип. 17. 2012. С. 85–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rarpsu_2012_17_18
6. Міненко О., Крічкер О., Єремеева Н. Формування мотивації вивчення англійської мови у студентів немовних спеціальностей. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 30. Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 102–105. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/30/18.pdf>
7. Мірошниченко О. Види мотивації особистості до професійної діяльності. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. № 25. 2016. С. 87–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2016_25_17

8. Тадеєва М. Роль мотивації при вивченні іноземної мови в сучасній школі: європейський контекст. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. № 25. 2010. С. 95–100. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/4171/3570>

9. Тимошук Н. Підвищення мотивації до вивчення іноземної мови студентами немовних (аграрних) закладів вищої освіти. *Педагогічні науки*. Вип. 87. 2019. С. 158–162. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4247/3744>

10. Томашевська А. Розвиток мотивації до вивчення іноземної мови у студента-медика як джерело професійного удосконалення. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 45. 2022. 213–216. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/45/44.pdf>

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025